מפרש דעובר על כל תאחר היינו לפי שהוא מהשה טבלו דמיד בפרקי לידה מייב לעשר ופע"ג דקודם הגורן מותר למכור ולשחוט כדמפ' בפרק בתרא מ"מ משהגיע הגורן ויש לו הכנה בשעת מדרשנן פ"ל בלשון קודש קתמר וכי משהשה טבלו זה עובר והרשתון נלמה: **תמן תנינן** בפרקין: **ס"ג ר"ש ור"ש קומרים נאחד משבעי בן עזאי וכו': הלוהוייס.** תוחן שנולדו בתוכו לין מתעסרין לה עם בני חג ופועמיה מפרש בסמוך: **עד לחן.** עד תוכו ומשך שהשתרוצות יולדות מן תוחן שנתעברו קודם ניסן ונלדו בתוכו לאחר ניסן והוה להו מדשתי: **מבלן ואילך.** לאחר תוכו הן מוחזן שנתעברו לאחר ניסן והוה להו מדשתי: **נבשו בריס הלחן.** מקרא הוא בספר תהלים ובשבו כריס הלחן ועמקים יעטפו בר יתרוממו לף ישירו וה"ק בשבו כריס הלחן מהבשות הכבשים שנתעברות: **לחו מבבירות.** שמתעברות מיד: **ועמקים יעטפו בר.** ומיבא נמי לחן שנתעברות בזמן שעמקים יעטפו בר והזריעה ניכרת יפה יפה והיינו בניסן ופע"ג דגם בחלר ניכר הזריעה מ"מ בחבליים לין הזריעה ניכרת יפה לחן בניסן: **לחו ובבפין לדיר לסעבר.** למפרט יתרוממו לשון רעים וישרו כלומר כתיב יעשירו ולא יעשירו וקתמר דנשתו רעים ויעשירו לחו עם לחו: **כוהיל ולחו לומרין לך וכו'.** רמ"ל בחמר בחלת ור"ל ור"ש לומרים בחמר בתמרי ולין לחו יודעים לכבה כמהן לכך יהו בחלוים וכו': **ס"ג נח נולדו לו ס' בחברי וס' בחב מלערפין.** וס"ס ס' בחב שלחמר תברי מלערפין ולף על גב למפסקי גרוות שתקנו מכמים: **ופריך וכן עוזי מכריע על דברי בלמידו.** שהרי ר"מ ור"ש היו לחמר בן עוזי: **שכן נחלקו עליה לבוה העולם.** תנחים בהסחוים: **ר"י ור"ע.** ועליהם לחמר בן עוזי הוחיל ולחו וכו' ומכריע דבריהם: **ואם לומרים.** שבן עוזי תלמיד הבר היה לר"ע: **לין פימר בר"ע ס"ל כרבו בל עוזי וכי חדם לומר על דברי רבו הוחיל ולחו לו.** ומכריע דבריו: **אמע לה מן הדא.** שבלמיד הבר היה לר"ע: **לחר לו בן עוזי וכו'.** תנחי' בפ"ב בפרק מי שחמת: **בלח שבחת.** ופע קלחר שבח: **תמן תנינן.** בבכורות בפרק מעשר בהמה: **בל הבולדים בחבד בחברי.** ור"ש לחמרו בחבד בחברי ר"ש למעשר בהמה: **מלערפין.** לכנסן לדיר לחבד: **לפני הגורן.** מלון שבא בחוה שלין הגורן מספיק: **לף בחבט.** לף בחלונות לחלונן בהו לענין מעשר בהר חבוט בל בחבטו שלים ובשיעה: **ולף בשלים.** בתבואה וזיתים לחלונן בהו בהר שלים ובשיעה בשעת גמרן דמשהביאו שלים לחוץ לגלילה ע"י הדחק: **לין פימר בחבט.** לחלונן בהו בהר חבוט ס"ל למהני ס"ל בחברי בל המעובדין מבע"ז בחלול ואילך הן בחזקות: **לין פימר בשלים.** ס"ל לף במעשר בהמה לחלונן בהר גמרן שהן לחוץ לגלילה: **ויהני בל הבולדים עד ב"ב בו.** לסיעה הבולדים שבבה ימים קודם ר"ה לגל בולדים חמ"ב חין לחוץ לגלילה בשבה זו לגל בחיב מיום השמיני והלגה מתנו לי: **בשלים עמו לומו.** ודקשיל לך ליתני עד ב"ב בו מתניתין ר"ש היל לסובר מחוסר זמן לסיעה קודם שבשה וכגם לגיל להשתר: **לם לחר בדל מחוסר.** למתניתין ר"ש היל: **בלמידים מעשרות בפני עלמן.** מלי לגו הבולדים עד ב"ע בחלול מיקרי בלמידים וכי לפשר לך לומר דבן עוזי סובר ב"ש ולל בדבון לגו בפשר לך לומר דבן עוזי סובר ב"ש ולל בדבון דפיניני על ר"ש וסבירי דממוחר זמן חיבו בבגם לגיל בלל בחב ומלי הבל בחזל בחר לידה חם גמרו בחו תבואה ופע"ג שלין לחוץ להקדש: **בחר דלם לחמר וכו'.** וכחו לחמרת לדבון לחותן שנולדו מב"ב מלול עד ר"ה הן מתעסרין לחבר ר"ה עם לחותן שנולדו בחבד בחברי ר"ה ה"ן לבן עוזי בחר דלחר בן עוזי דמ"מ בוזרן לף הוה דמ"מ בחבד בחברי ר"ה הן מתעסרין לחבר ר"ה עם לחותן שנולדו בחבד בחברי ר"ה ה"ן לבן עוזי בחר דלחר בן עוזי דמ"מ בוזרן לף הוה עד בחם בחבד בחברי ר"ה הן מתעסרין לחבר ר"ה עם לחותן שנולדו בחבד בחברי ר"ה ה"ן לבן עוזי בחר דלחר בן עוזי דמ"מ בוזרן לף הוה דמ"מ בחבד בחברי ר"ה הן מתעסרין לחבר ר"ה עם לחותן שנולדו בחבד בחברי ר"ה ה"ן לבן עוזי בחר דלחר בן עוזי דמ"מ בוזרן לף הוה

ריבב"ן

להם זמן בפרק השולל: מתני' וכשוב עליהן ול"ף כ"ם גימ"ל. מפרש ביומל בשוף הוילוו לו לחמר ר' יוסי לחה בתב עליהן מב"ג לילד חיה נחרמה רשון שמלוה בראשון לקנות ממנה תמידין ומוספין ומוספפת נמי תניא מפני שמחמירין ומוליאין מן הרשומה: **ולפף ניסן גמ"ח.** לשון יוצים לפי שלחחר שמלך חלכסנדרוס מלך יון על יהודלים הכירו ישרחל בלשון יוצים וכתבו בחוחו הלשון שלף יוצאו בקופות מיו רשמוה[ע] ואין מסחפקים מן הרשמוה קודם השניה ולף שניה קודם שלישית:

תקלין חדתין

שגם על מעשר בהמה שנוהגים על ב"ח בדרשיון בר"ה (ה ב) לכך תקנו שיעשה סמוך לרגל ויביחו לירושלים בעגלות לרגל: **ר"ש.** לחומן שיולדו קודם לכן לין נכנסין לדיר להתעשר עם חומן שיולדו מכאן ולילך משום דסוה חדש חדש ויש: **בתלוים.** חומן שנולדו בתלוה לין מתעסרין לף עם בני חבר ולף עם בני בב דמפרש טעמא לקמן: **ע"ב מממנות.** על תוכו ממשך שיולדות החמניות מהמעובדות קודם ניסן דעיבורה של בהמה דקה ס' חדשים: **ולו הבבורות.** שמתעברות בחדר: **ולו החפנות.** דדרים שיעשו מלשון הטעופים לגבן דהיינו החפנות שהטעופות ומתחמרות מלקבל זכר עד ניסן: **ולו ולחו רו'.** דרים יתרוממו לשון רעים ויביחו לשון מעשר כמו יעשירו שנעשו רעים לכנסם לדיר יחד להתעשר: **כוהיל ולחו.** ר"מ חומר בף' בתלוה ור"ש ס' חומרים בף' בתברי: **לין מלערפין.** לתלוים לף עם הנולדים בחב לגבייהו הן חדש ולף עם ס' שבתברי לגבייהו הן יען: **ס' בתברי וס' בחב.** בלומר בחב שלחר תברי מלערפין חע"פ שיש בהן בזעות בינוחים ובבבלי שם פריך פשיטא ומפני מ"ד בי היכי דמפקפל שניה ס"ג מפקפל בזעות קמ"ל בדתנן וכו': **ב"ע מבריע על דברי בלמידו חפח.** בתמיה דקמ"ל דב"ע לבבריע בין ר"מ ור"ש בף מדקתמר כוהיל ולחו חומרים כוהיל ולחו חומרים לכך מתחה וכי תפשר לומר שבף לבבריע בינייהו והלף הם היו בלמידו ולפי הוי מלי למיקס בלמידיהו והוה ליה למקבע בלבה בשלן דמסתבר בעומיה ולף לבבריע. וכה"ג פריך בבבלי שלהי בבורות ומשני משום שבחלבן זכה בחות העולה ולף הוי מלי למיקס בלמידיהו ועל דבריהם של ר"י ור"ע לתר כוהיל ולחו חומרים כך ולחו חומרים כך: **לחמר לרבים כוהיל ולחו חומרים לך.** ולף לתר כוהיל ורבי חומר לך: **אמע לה מן הדא.** שב"ע היה תלמיד ובבר לר"ע: **שלחם.** ולף שבחיר לשון רבי: **מלחד בחברי.** שתלן לר"ל ור"ש לתמרי בחבד בחברי ר"ש למעשר בהמה: **לף בחבט.** בפירות שלוקן לחלונן בתר חבוט בל בחבטו שלים ובשיעה: **ולף בשלים.** בתבואה וזיתים לחלונן בהו בהר שלים ובשיעה שבשת גמרן דמשהביאו שלים לחוץ לגלילה ע"י הדחק: **לין פימר בשלים.** לחלונן בהו בהר חבוט בל המעובדין מבע"ז בחלול ואילך הן בחזקות: **לין פימר בשלים.** ס"ל לף במעשר בהמה לחלונן בהר גמרן שהן לחוץ לגלילה: **ויהני בל הבולדים עד ב"ב בו.** לסיעה הבולדים שבבה ימים קודם ר"ה לגל בולדים חמ"ב חין לחוץ לגלילה בשבה זו לגל בחיב מיום השמיני והלגה מתנו לי: **בשלים עמו לומו.** ודקשיל לך ליתני עד ב"ב בו מתניתין ר"ש היל לסובר מחוסר זמן לסיעה קודם שבשה וכגם לגיל להשתר: **לם לחר בדל מחוסר.** למתניתין ר"ש היל: **בלמידים מעשרות בפני עלמן.** מלי לגו הבולדים עד ב"ע בחלול מיקרי בלמידים וכי לפשר לך לומר דבן עוזי סובר ב"ש ולל בדבון דפיניני על ר"ש וסבירי דממוחר זמן חיבו בבגם לגיל בלל בחב ומלי הבל בחזל בחר לידה חם גמרו בחו תבואה ופע"ג שלין לחוץ להקדש: **בחר דלם לחמר וכו'.** וכחו לחמרת לדבון לחותן שנולדו מב"ב מלול עד ר"ה הן מתעסרין לחבר ר"ה עם לחותן שנולדו בחבד בחברי ר"ה ה"ן לבן עוזי בחר דלחר בן עוזי דמ"מ בוזרן לף הוה

תמן תנינן רמ"א[ע] באחד באלול ר"ה למעשר בהמה ר' אלעזר ור"ש אומרים א באחד בתשרי בן עזאי אומר האלולים (הם) מתעשרין בפני עצמן א"ר [ג]חונה טעמא דר"מ עד כאן הן מתמלות לילד מן הישנות מכאן ואילך הן מתחילות לילד מן החדשות ר' יוסה בר ר' בון בשם רב [ג]חונה טעמא דר"א ור"ש [ו]לבשו כרים הצאן אלו הבכירות ועמקו' יעטפו בר אלו האפילות יתרועעו אף ישירו אלו ואלו נכנסים לדיר להתעשר אמר[ג] בן עזאי הואיל ואלו אומרים כך ואלו אומרים כך יהו האלולים מתעשרין בפני עצמן הא כיצד נולד לו בה' באב וה' באלול וה' בתשרי אין מצטרפין נולד לו בה' בתשרי וה' באב הרי אלו מצטרפין ובן עזאי מכריע על דברי תלמידו אתא ר' ירמיה ור' מיישא בשם ר' שמואל בר ר' יצחק שכן נחלקו עליה אבות העולם ומאן [ז]נינהו (א)אבות עולם תנא ר' יונה קומי ר' ירמיה ר' ישמעאל ור"ע זאת אומרת בן עזאי חבר ותלמיד היה דר"ע אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה הואיל ואלו אמרו כך ואלו אמרו כך רבי אבון בשם ר' שמואל בר רב יצחק שמע לה מן הדא א"ל[ה] בן עזאי על החלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין זאת אומרת בן עזאי חבר ותלמיד הוה לר"ע אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין: תמן[ו] תנינן [ז]כל הנולדין מאחד בתשרי עד כ"ט באלול הרי אלו מצטרפין חמשה לפני ראש השנה וה' לאחר ראש השנה אין מצטרפין ה' לפני הגורן וה' לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין אמר רבי יוסה הדא אומרת מעשר בהמה לא עשו אותה לא כחנט ולא בשליש אין תימר כחנט ליתני כל המעוברים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול אין תימר בשליש ליתני כל הנולדים עד עשרים ושנים באלול רבי שמאי בשם רבי [ט]ביבי ברבי חייא [א]בשליש עשו אותה כרבי שמעון דאמר ר"ש מחוסר[ט] זמן נכנס לדיר להתעשר קם רבי מנא עם רבי שמאי [ב]א"ל את אמרת חדא מילתא תמן תנינן בן עזאי אומר האלולים מתעשרין לעצמן לא אפי' נולד עד עשרים ותשעה באלול [ג]את לך מימר בן עזאי כרבי שמעון ולא [י]כרבנן[ט] כמה דאת אמר על דרבנן מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן כן את אמר על דבן עזאי מניחן לגורן הבא והן מתעשרין עם בני אלולים [ב]אמר רבי חייא (חונה) ואת[ו] אומרת ימים שהבבור מחוסר זמן בהן עולין לו לתוך שנתו אמר רבי מנא אמר ר' יונה אבא שמע לה מן הדא [2]כל הבבור אשר יולד וגו' הזכר תקדיש הא כיצד [ד]משעת לידתו את מונה לו שנה:

הלבה ב מתני'

[ה]בשלש[כ] קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשבה [1]וכתוב עליהן אל"ף בי"ת גימ"ל רבי ישמעאל אומר יונית כתוב עליהן אלפ"א בית"א גמ"א [י]אין[כ] התורם נבנם לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשבה העני או שמא יעשיר ויאמרו הלשבה העשיר שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום שנאמר [3]והייתם נקיים מה' ומישראל ואומר [4]ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם: **גמ'** [ג]תמן[מ] תנינן מפנין אפילו ד' וחמש קופות ר' זעירא שאל את רבי [ס]ישעיה כמה הוא שיעורן של[מ] קופות אמר ליה נלמוד

ואחר כן מן הגר': **יוניס כתוב עליהן.** היו רגילים ביוונית לכתוב יפת אלכיס ליפת ויסכון בתהלי שם יפיפיותו של יפת יסכון בתהלי שם ואין לך לשון יפה בבני יפת כמו יוונית: **פרגוד חפות.** כשהמלכות מרוב וכופלין לומו מלמטה לותו הכפל קרוי פרגוד חפות ואין התורס נכנס עם הספה הכפולה להיות שלא יסבדוהו שנתן בתוכה ממעות הלשבה: **ולא בסנדל ולא בתפילין.** לתה לתנן בפ' מפנין אפילו ד' וה' קופות של תנן וכו' קלי כמה מדות.

משנת אליהו

פרק ג הלבה א בן עוזי מכריע ע"ד הלמידו. בבבלי בבורות ל"ד ע' פריך ואימי טעמא דמאן מסתבר וכי תימא לף מני קלי לטעמייהו ובתניא ב"א לומר כל תכמי ישרחל בפני בקליפת השום תון תן הקרח הזה ס"ל ויחמן מפי השמועה תמרוה מפי חגי זכריה ומלחכי. ובלהורה לשון תלמידיו דקתמר בבורגין אינו מדוקדק לשה גם ר"מ ור"ש לף היו תלמידיו חלף חבריס ומפו מטנתם שהרמב"ס בתבריל שתחר ר"ש ור"ל דפשטות דסוגיין משמע דהמסקנה כיון דקושות הבבלי כיון שהיה גדול כ"ב עד שתחר כל תכמי ישרחל כו' ע"ב למה ליריך להבריע וכי לף מלי מיקס לטעמייהו ואפו הבי דנקט תלמידיו שכל תכמי ישרחל נחבשים לפניו לתלמידים. ושפיר משני שכן נחלקו עליה חבות העולה ומפו ר"ע ור"י ובהדיה דקתמר תון תן הקרח הזה והוח ר"ע כדאיתה בבבלי הכי מוכח דקרח ר"י שקרח קלי ע"ע ולף כמוס, שם ד"ה תון. ולף"ת ע"כ מדלף משני בבבלי הכי מוכח דקרח

ונף בפפילין ונף בקמיע. שלף יתמרו היה התפר ופפן בתוכן מעות: **גמ' כמה הוא שיעורן של קופות.** להה דתנן בפ' מפנין אפילו ד' וה' קופות של תנן וכו' קלי כמה מדות.

ונף ר"ע הוא י"ל בשיטת רש"י כיון דסיה מכס גדול וסיה יודע להבחין אחוז טעם יפה וה"ע הוי מלי לסיקס לטעמייהו דר"ע ללף קתמר ללף דר"ע אינו לפניו בקליפת השום אבל סיה יכול להבחין ועי' רש"י ד"ה תון ולכן משני שם מפי תגי זכריה וכו' והוא בבבואה בלבתה ללף טעמא כו' ול"ל להבריע: **שמן פנינן מפנין אפילו אלרבע ואפף קופות וכו' רבי ועירא שאיל לרבי הושעיה כמה שיעורן של קופות כו' ילמוד סתום מן המפורש דתני כו'** ור"ל (לקרא) (פרש) מ"ש בריש פרק מפנין שתם קופות ילמד מהמפורש הבא שהן ג' סאין. ובבריימתא דמצרע שהן ט' שהן כ"ו מפרש גמרא שתום כל הקופות דג' פרקים לכמה סאין יעלו לגוירי שאין מחזיק לשקול לתנא קמא או לבירים לר"מ ללף אם שלמו כל הסבום הג"ל כדמפרש לקמן וגירסת רבינו שגאון זה הוא ללף בשיטת הרמב"ם בענין הקופות שבפירוש הרבה בפירושו במתני' זו ובמתני' שלחתריה. ובמיהורו. בהמלתה דג' קופות

ל) ר"ה ז ב ירושלמי ר"ה פ"א הל"ג, ב) ר"ש שוטת, ג) שם, ד) חולין, ה) ב"ב קנה ב, ו) בכורות ז ב, ז) בון, ח) שם כף ב, ט) היל, י) ער' ר"ה ו ב, כ) יומה קב ב, מגילה כה ב, ל) יבמות קב ב, מ) ירושל' שבת פ"ח הל"ג ופי"ח הלכה ל ופסחים פ"א הל"ג, נ) הוריות ה ב, ס) שבת, ע) בירושלמי הגירסה לומר מפפקף מן הרשמוה וכו' ומכן גירסת הפ"מ הרשמוה וכמ"ש לקמן בשם הירושלמי,

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פרק ז מבכורות הל"י:
ו ב מיי' שם:
ז ג מיי' שם פרק ו הלכה יד:
ח ד מיי' שם פרק ו הל"ב ופרק ט הל"ח ופוש"ע יו"ד סימן שו סעיף ז:
ט ה מיי' פרק ג משקלים הל"ה:
י ו מיי' שם הל"ז:
יא ז מיי' שם הל"י:

נוסחת הבבלי

(א) בוות העולם משום ר' יוסי קמ"ל דל"י כו': (ב) אמר רב הונא ואמרי להי מעשה בהכשיר להתעשר אמר כו': (ג) שם כופות כו' ר"ז כו' שיעורן של קופות:

הגהות הגר"א

[א] ס"ג כשלים עשה תומה ר"ה כשעתים לשר"ה כו': [ב] ס"א ש"ל אף אמרת הדף מגילה ש"ל אין ש"ל הא תמן תניין וכו': [ג] ס"א אית לך למימר ב"א כר"ה הוא אלא כמה אפיי לפת אמר על דבן עזאי מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן. וה"פ כמו שבא"י לדיק לפת בפרק ג' ופרק ד' ולכן מתעשרין עם בני שנתן. וה"פ דרבנן מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן כן את אמר על דבן עזאי מניחן לגורן הבא והן מתעשרין עם בני אלולים:

עין ישראל

כמה הוא שיעורן של קופות. עיין למע"ס ועיין תוס' יו"ט מ"ש בכוונת הרמב"ם שבל בתמת אינו מכוון פירושו ועיקר פירוש הס"ק כאן וכן מלאתי בפי' קדמון שהיה בכתב יד על שקלי' ונדפס בעת שכתב כן והסיג על הרמב"ם בפירושו:

ציון ירושלים

כמה הוא שיעורן של קופות. עיין למע"ס ועיין תוס' יו"ט מ"ש בכוונת הרמב"ם שבל בתמת אינו מכוון פירושו ועיקר פירוש הס"ק כאן וכן מלאתי בפי' קדמון שהיה בכתב יד על שקלי' ונדפס בעת שכתב כן והסיג על הרמב"ם בפירושו:

תורה אור השלם

1. לְבַשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים
יַעַטְפוּ בָר יִתְרוֹעָעוּ אַף
יָשִׁירוּ: תהלים סה יד
2. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד
בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ
לַיי אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר
שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בִּבְכוֹר צֹאנֶךָ:
דברים טו יט
3. וְנִכְבַּשְׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ
וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וְהִיִּיתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ
וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ
הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ:
במדבר לב כב
4. וּמָצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי
אֱלֹהִים וְאָדָם: משלי ג ד